

Laki

kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta

Annettu Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2007

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on luoda edellytykset kunta- ja palvelurakenneuudistukselle. Uudistuksen tarkoituksena on kunnallisen kansanvallan lähtökohdista vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjakoa siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kuntien kehittämiseen on vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta. Tarkoituksena on parantaa tuottavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi.

Lain tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Lisäksi lain tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja asukkaiden saatavilla olevat palvelut. Palvelurakenteen on oltava kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö.

Tämän lain mukaisia järjestelyjä suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon:

1) palvelujen saatavuus, laatu ja rahoitus maan kaikissa osissa;

2) perusoikeudet ja yhdenvertaisuus palvelujen saamisessa;

3) kunnan asukkaiden itsehallinnon toimintaedellytykset;

4) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet;

5) suomen- ja ruotsinkielisen väestön oikeudet käyttää omaa kieltään ja saada palveluja tällä kielellä; sekä

6) saamelaisten kielelliset oikeudet samoin kuin saamelaisten oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskeva itsehallinto heidän kotiseutualueellaan.

2 §

Soveltamisala

Lakia sovelletaan maan kaikissa kunnissa. Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) soveltamisalaan kuuluvissa kunnissa sovelletaan kuitenkin vain tämän lain 8, 9 ja 11—13 §:ää.

3 §

Suhde aluejakoihin

Kunnat voivat laatia tässä laissa tarkoitettut selvitykset ja suunnitelmat erikoissairaanhoid-

tolain (1062/1989) 7 §:n mukaisesta sairaanhoitopiirijaosta ja valtioneuvoston kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n nojalla päättämästä erityishuoltopiirijaosta poiketen.

Kunnat voivat laatia tässä laissa tarkoitettut selvitykset ja suunnitelmat valtioneuvoston maakuntajakolain (1159/1997) 1 §:n 2 momentin nojalla päättämästä maakuntajaosta poiketen.

2 luku

Uudistuksen toteuttamisen keinot

4 §

Keinot

Kuntarakennetta vahvistetaan yhdistämällä kuntia ja liittämällä osia kunnista toisiin kuntiin. Kuntajaon muutokset toteutetaan ja niiden tekemistä tuetaan siten kuin kuntajakolaissa (1196/1997) säädetään.

Palvelurakenteita vahvistetaan kokoamalla kuntaa laajempaa väestöpohjaa edellyttäviä palveluja ja lisäämällä kuntien yhteistoimintaa.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan myös tehostamalla kuntien toimintaa palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa sekä vahvistamalla pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisesti ongelmallisten kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä.

5 §

Kunnan ja yhteistoiminta-alueen muodostaminen

Kunnan tulee muodostua työssäkäyntialueesta tai muusta sellaisesta toiminnallisesta kokonaisuudesta, jolla on taloudelliset ja henkilöstövoimavaroihin perustuvat edellytykset vastata palveluiden järjestämisestä ja rahoituksesta.

Kuntien yhteistoiminnan vahvistamiseksi kunnat voivat perustaa toiminnallisesta kokonaisuudesta muodostuvan 3 ja 4 momentissa tarkoitettun yhteistoiminta-alueen. Kunnat voivat sopia, että yhteistoiminta-alueen tehtävät annetaan kuntalain (365/1995) 76 §:n 2 momentin mukaisesti alueen yhden

kunnan hoidettavaksi, jolloin tehtävien hoitamista varten perustetaan kuntalain 77 §:ssä tarkoitettu alueen kuntien yhteinen toimielin, tai että yhteistoiminta-alueen tehtävät hoitaa kuntayhtymä.

Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella, joka huolehtii perusterveydenhuollosta ja siihen kiinteästi liittyvistä sosiaalitoimen tehtävistä, on oltava vähintään noin 20 000 asukasta.

Kunnan tai yhteistoiminta-alueen, jolla on ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) mukainen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämislupa, asukasmäärän on oltava vähintään noin 50 000.

Kunnan ja yhteistoiminta-alueen muodostamiselle 3 ja 4 momentissa säädetyistä edellytyksistä voidaan poiketa, jos:

1) toiminnallisen kokonaisuuden muodostaminen ei saaristoisuuden tai pitkien etäisyyksien vuoksi ole 1 ja 2 momentissa säädetyllä tavalla mahdollista;

2) se on tarpeen suomen- tai ruotsinkielisten asukkaiden kielellisten oikeuksien turvaamiseksi; tai

3) se on tarpeen saamelaisten kieltä ja kultuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi.

6 §

Laajaa väestöpohjaa edellyttävät palvelut

Laajaa väestöpohjaa edellyttävien palvelujen turvaamiseksi maa jaetaan erikoissairaanhoidolain 7 §:ssä lueteltuihin kuntayhtymiin. Kunnan tulee kuulua yhteen kuntayhtymään. Äänivallasta kuntayhtymässä on voimassa, mitä erikoissairaanhoidolain 17 §:ssä säädetään, jolleivät kunnat toisin sovi.

Kuntayhtymän tulee:

1) kunnan osoittamassa laajuudessa vastata palveluista, joista säädetään erikoissairaanhoidolaissa ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa;

2) edistää alueellaan terveyden, toimintakyvyn ja sosiaalisen turvallisuuden huomiioon ottamista; sekä

3) hoitaa muut sille lailla säädettävät tehtävät.

Kunta voi antaa kuntayhtymälle myös muita tehtäviä.

Kaksikieliset ja yksikieliset ruotsinkieliset kunnat ovat lisäksi jäseninä kuntayhtymässä,

jonka tehtävänä on turvata jäsenkuntiansa ruotsinkielisten palvelujen järjestäminen erikseen sovittavan työnjaon mukaisesti.

Osa erityistason sairaanhoitoon kuuluvista toimenpiteistä ja hoidoista keskitetään valtakunnallisesti joillekin erityisvastuualueille. Eduskunnalle antamista varten valmistellaan hallituksen esitys erikoissairaanhoidollain muuttamisesta siten, että valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitkä tutkimukset, toimenpiteet ja hoidot kuuluvat erityistason sairaanhoitoon, sekä siitä, mitkä näistä keskitetään valtakunnallisesti.

7 §

Suunnitteluvelvollisuus eräillä kaupunkiseuduilla

Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien (pääkaupunkiseutu) tulee laatia viimeistään 31 päivänä elokuuta 2007 suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seudulla ottaen huomioon jo käynnissä olevat yhteistyön kehittämishankkeet.

Turun, Porvoon, Porin, Hämeenlinnan, Tampereen, Lahden, Kotkan, Lappeenrannan, Mikkelin, Kuopion, Joensuun, Jyväskylän, Seinäjoen, Vaasan, Kokkolan ja Oulun kaupunkien tulee laatia yhdessä jäljempänä 3 momentissa mainittujen kuntien kanssa viimeistään 31 päivänä elokuuta 2007 suunnitelma siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan 3 momentissa tarkoitetuilla seuduilla, jolleivät asianomaiset kunnat yksimielisesti totea suunnitelman laatimista tarpeettomaksi.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu suunnitelma tulee laatia seuraavien kuntien kanssa:

1) Turun kaupunki yhdessä Auran, Kaarinan, Liedon, Naantalin, Raision, Ruskon ja Vahdon kanssa;

2) Porvoon kaupunki yhdessä Askolan, Myrskylän ja Pernajan kanssa;

3) Porin kaupunki yhdessä Luvian, Merikarvian, Nakkilan, Noormarkun, Pomarkun, Siikaisen ja Ulvilan kanssa;

4) Hämeenlinnan kaupunki yhdessä Hattulan, Hauhon, Janakkalan, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kanssa;

5) Tampereen kaupunki yhdessä Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Oriveden, Pirkkalan, Vesilahden ja Ylöjärven kanssa;

6) Lahden kaupunki yhdessä Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölan, Nastolan ja Orimattilan kanssa;

7) Kotkan kaupunki yhdessä Haminan, Pyhtään ja Ruotsinpyhtään kanssa;

8) Lappeenrannan kaupunki yhdessä Joutsenon, Lemin ja Taipalsaaren kanssa;

9) Mikkelin kaupunki yhdessä Hirvensalmen ja Ristiinan kanssa;

10) Kuopion kaupunki yhdessä Karttulan, Maaningan ja Siilinjärven kanssa;

11) Joensuun kaupunki yhdessä Kontiolahden, Liperin ja Pyhäselän kanssa;

12) Jyväskylän kaupunki yhdessä Jyväskylän maalaiskunnan, Korpilahden, Laukaan, Muuramen, Petäjaveden ja Toivakan kanssa;

13) Seinäjoen kaupunki yhdessä Ilmajoen, Lapuan, Nurmon ja Ylistaron kanssa;

14) Vaasan kaupunki yhdessä Isonkyrön, Korsnäsin, Laihian, Maalahden, Maksamaan, Mustasaaren, Oravaisten, Vähäkyrön ja Vöyrin kanssa;

15) Kokkolan kaupunki yhdessä Kruunupyyn ja Kälviän kanssa; sekä

16) Oulun kaupunki yhdessä Hailuodon, Haukiputaan, Kempeleen, Kiimingin, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulunsalon, Tyrnävän ja Ylikiimingin kanssa.

8 §

Kunnilta valtiolle siirrettävät tehtävät

Valtion järjestettäväksi ja rahoitettavaksi siirretään tehtävät, jotka on säädetty kunnalle:

1) kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetussa laissa (72/1992);

2) elatusturvalaissa (671/1998), ei kuitenkaan toimenpiteitä elatusvelvollisuuden vahvistamiseksi; sekä

3) holhustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (443/1999).

Valtion rahoitettavaksi siirretään kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle osana kansanterveyslain (66/1972), erikoissairaanhoidollain tai mielenterveyslain (1116/1990) mukaisia tehtäviä:

1) niiden henkilöiden terveyden- ja sairaanhoidosta, joiden terveydenhuollon anta-

misesta tai kustantamisesta Suomen valtio on vastuussa Euroopan unionin lainsäädännön tai Suomen solmiman kansainvälisen sopimuksen nojalla;

2) lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvistä selvityksistä; sekä
3) oikeuspsykiatrisista selvityksistä.

Edellä mainittujen tehtävien järjestäminen ja rahoitus siirretään valtiolle viimeistään 1 päivästä tammikuuta 2009.

9 §

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevat kunnat

Jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kunnan talouden tunnusluvut ovat olennaisesti ja toistuvasti koko maan vastaavia tunnuslukuja heikommalla ja ne ovat kahtena vuonna peräkkäin alittaneet valtioneuvoston asetuksella säädetyt raja-arvot, kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimiin palveluiden edellytysten turvaamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu selvitys tehdään arviointiryhmässä, jonka jäsenistä yhden nimeää sisäasiainministeriö ja yhden asianomainen kunta. Lisäksi sisäasiainministeriö nimeää asianomaista kuntaa kuultuaan arviointiryhmän puheenjohtajaksi mainituista tahoista riippumattoman henkilön. Arviointiryhmä tekee ehdotuksen kunnan asukkaiden palvelujen turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä. Kunnanvaltuuston on käsiteltävä arviointiryhmän toimenpide-ehdotukset ja saatettava niitä koskeva päätös sisäasiainministeriön tietoon mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Sisäasiainministeriö tekee arviointiryhmän toimenpide-ehdotusten ja kunnanvaltuuston päätösten perusteella ratkaisun kuntajakolaisa tarkoitettua erityisen selvityksen tarpeellisuudesta kuntajaon muuttamiseksi.

Jos 1—3 momentissa mainitut toimenpiteet eivät ole riittäviä, voidaan eduskunnalle antaa vuoden 2009 alussa hallituksen esitys kuntajakolain muuttamisesta siten, että valtioneuvosto voi arviointiryhmän tai 3 momentin mukaisesti asetettua kuntajakoselvittäjän ehdotuksesta päättää kuntajaon muutta-

misesta.

3 luku

Erinäiset säännökset

10 §

Kunnan selvitys ja uudistuksen toimeenpanosuunnitelma

Kunnan on viimeistään 31 päivänä elokuuta 2007 annettava valtioneuvostolle selvitys kunnassa 5 ja 6 §:n nojalla toteutettavista toimenpiteistä sekä suunnitelma uudistuksen toimeenpanosta (toimeenpanosuunnitelma). Selvityksestä ja toimeenpanosuunnitelmasta päättää kunnanvaltuusto.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun toimeenpanosuunnitelmaan tulee sisältyä:

1) väestö- ja palvelutarveanalyysi kunnassa vuosille 2015 ja 2025;

2) kuntalain 65 §:n 1 momentissa tarkoitettu kunnan taloussuunnitelma sekä, jos taseen alijäämää ei saada taloussuunnitelman suunnittelukautena katetuksi, kuntalain 65 §:n 3 momentissa tarkoitettu toimenpideohjelma;

3) suunnitelma siitä, miten kunta käyttää 4 §:ssä mainittuja keinoja;

4) selvitys palveluverkon kattavuudesta; sekä

5) suunnitelma kunnan keskeisten toimintojen järjestämisestä sekä henkilöstövoimavarojen riittävyydestä ja kehittämisestä.

Jos kunta päättää toteuttaa kuntajaon muutoksen vuoden 2009 alusta, kunnan tulee tehdä kuntajaon muutosta koskeva esitys ja 1 momentissa tarkoitettu selvitys palvelujen järjestämisestä valtioneuvostolle vuoden 2007 loppuun mennessä. Jos sisäasiainministeriö on päättänyt suorittaa kuntajakolain 8 §:ssä tarkoitettua erityisen selvityksen tai ryhtyä tämän lain 9 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, kuntajaon muutosta koskeva esitys tulee kuitenkin tehdä 30 päivään maaliskuuta 2008 mennessä.

11 §

Valtion kuntapolitiikka sekä rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen

Kuntien tehtäviä ja niiden rahoitusta käsit-

televää peruspalveluohjelmaa kehitetään ja se vakinaistetaan osaksi lakiin perustuvaa valtion ja kuntien neuvottelumenettelyä. Peruspalveluohjelman mukaisia taloudellisia ohjauskeinoja kehitetään nykyistä tehokkaammiksi.

Kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmä uudistetaan tavoitteena yksinkertainen ja läpinäkyvä järjestelmä. Uudistuksessa päätetään kuntien verotulopohjan vahvistamisesta siirtämällä verovähennyksiä valtion rasiukseksi sekä poistetaan kuntien rahoitusjärjestelmään liittyvät kuntien yhdistymisen ja yhteistyön esteet. Tavoitteena on hallinnonala-kohtaisten valtionosuuksien yhdistäminen.

Valtionosuusjärjestelmässä otetaan huomioon kuntien erilaiset olosuhteet ja palvelutarpeet. Verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausjärjestelmän on oltava neutraali valtion ja kuntien taloudellisten suhteiden kannalta.

Tässä laissa tarkoitettu uudistus ei muuta valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

12 §

Tietojärjestelmien ja yhteispalvelun kehittäminen

Valtio ja kunnat laativat yhteisiä standardeja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi ja edistävät yhdessä uusien tietohallinnon järjestelmien ja toteuttamistapojen sekä sähköisten palvelujen käyttöönottoa.

Valtio ja kunnat kehittävät ja ottavat käyttöön tieto- ja viestintätekniisiä ratkaisuja hyödyntävän organisaatio- ja hallinnonalarajat ylittävän yhteispalvelumallin.

13 §

Henkilöstön asema

Tässä laissa tarkoitettujen uudelleenjärjestelyt sekä laissa tarkoitettujen selvityksen ja suunnitelmien valmistelu toteutetaan yhteistoinnissa kuntien henkilöstön edustajien kanssa.

Tässä laissa tarkoitettujen uudelleenjärjestelyt, jotka johtavat henkilöstön työnantajan vaihtumiseen, katsotaan liikkeenluovutukseksi.

Tämän lain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettujen toiminnan uudelleenjärjestelyjen perusteella

työnantajalla ei ole oikeutta irtisanoa palvelussuhdetta työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 3 §:ssä tai kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 37 §:ssä tarkoitetuilla taloudellisilla tai tuotannollisilla irtisanomisperusteilla. Työntekijä tai viranhaltija voidaan kuitenkin irtisanoa, jos hän kieltäytyy vastaanottamasta työnantajan hänelle tarjoamaa työsopimuslain 7 luvun 4 §:n tai kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 37 §:n mukaista uutta työtehtävää tai virkaa. Tämä kieltö on voimassa viisi vuotta henkilöstön siirtymisestä uuden työnantajan palvelukseen. Kielto koskee edellä mainittujen uudelleenjärjestelyiden kohteena olevissa palveluissa uuden ja vanhan työnantajan palveluksessa työskentelevää henkilöstöä kokonaisuudessaan.

14 §

Asetuksenantovaltuus tietojen toimittamisesta

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin 7 §:ssä tarkoitettujen suunnitelmien sekä 10 §:ssä tarkoitettujen selvityksen ja toimenpanosuunnitelman rakenteesta sekä siitä, miten suunnitelmat ja selvitykset annetaan valtioneuvostolle. Lisäksi valtioneuvoston asetuksella säädetään, mitä palveluita 10 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettu selvitys palveluverkon kattavuudesta ja 10 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettu suunnitelma kunnan keskeisten toimintojen järjestämisestä vähintään koskee.

4 luku

Voimaantulosäännökset

15 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 23 päivänä helmikuuta 2007 ja on voimassa vuoden 2012 loppuun.

Jos 5 ja 6 §:ssä tarkoitettujen järjestelyt toteutetaan ennen 31 päivää joulukuuta 2012, sovelletaan lain 13 §:n 3 momentissa tarkoitettua irtisanomissuojaa 31 päivän joulukuuta 2012 jälkeenkin järjestelyjen kohteena olevaan

henkilöstöön. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 9 päivänä helmikuuta 2007

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Alue- ja kuntaministeri *Hannes Manninen*